

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze diplomové práce

Česká republika v obchodu s lidmi

David Novák

© 2015 ČZU v Praze

Česká republika v obchodu s lidmi

1 Souhrn

Diplomová práce Česká republika v obchodu s lidmi poskytuje přehled o této formě organizované trestné činnosti a vybraných souvisejících jevech. Upozorňuje na veřejnosti mnohdy podceňované nebezpečí organizovaného zločinu. Zabývá se trestněprávním a mezinárodním vymezením obchodu s lidmi, jeho formami, příčinami a faktory ovlivňujícími obchod s lidmi. Popisuje vývoj obchodu s lidmi jako závažné formy organizovaného zločinu a přijatých opatření v boji proti němu. Dále zkoumá na základě získaných údajů stav, vývoj i strukturu kriminality v oblasti obchodování s lidmi a statistiky počtu obětí v jednotlivých členských státech Evropské unie. Zaměřuje se na finanční šetření k zajištěným výnosům z trestné činnosti jako formy boje proti organizovanému zločinu. Analyzuje získané údaje a posuzuje vývoj trendu v této oblasti. Údaje poté porovnává s možnými příčinami majícími vliv na tento vývoj a hledá vhodná opatření, která mohou pomoci k udržení pozitivního vývoje, jež byl zaznamenán mezi lety 2010 až 2014 ve vývoji zajišťovaných výnosů z trestné činnosti.

Klíčová slova: obchodování, lidé, oběť, zákon, ochrana.

2 Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je sledovat vývoj obchodu s lidmi v České republice a posoudit adekvátnost přijatých opatření k ochraně před touto formou trestné činnosti. Daný cíl byl vytyčen zejména z toho důvodu, že mě zajímalo, jak Česká republika reaguje na nebezpečí hrozící v souvislosti s organizovaným zločinem, tj. jaká opatření zavádí a zda jsou úspěšná, příp. zda by bylo možno opatření rozšířit, resp. zefektivnit. Podklad pro teoretickou část diplomové práce tvoří široká škála odborné literatury doplněná o další zdroje k danému tématu. Při výzkumu bude použito kombinace výzkumných metod. Jedná se o historickou metodu zkoumání a analýzu statistických dat. Výše popsany přístup byl vybrán pro zajištění komplexnějšího pohledu na zkoumanou problematiku a možnosti komparovat získané výsledky. K výběru analyzovaných dokumentů bude přistupováno tak, aby pokryly oblast problematiky z různých úhlů pohledu. Využity budou převážně publikace Odboru

bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra, kriminologického a sociologického výzkumu, informace zveřejňované Europolem, Eurostatem, Policií České republiky, Mezinárodní organizace pro migraci či neziskové organizace La Strada o. p. s.. Studium dokumentů bude zaměřeno na seznámení s problematikou obchodu s lidmi, její vymezení a na formy, které byly zjištěny v České republice. Dále na vývoj obchodu s lidmi jako formy organizovaného zločinu a hlavní přijatá opatření v boji proti organizovanému zločinu a obchodu s lidmi v České republice. V poslední řadě bude provedena analýza statistických dat se zaměřením na stav, vývoj i strukturu kriminality, na pachatele a oběti obchodu s lidmi, zejména za využití resortních statistik Policie České republiky, a dalších šetření. Statistiky kriminality jsou vedeny pouze o zjištěné, tedy registrované kriminalitě, a proto bude při analýze využito také vybraných částí expertního šetření Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, ze kterých bude selektována trestná činnost související s obchodem s lidmi.

3 Teoretická východiska

3.1 Trestněprávní vymezení obchodu s lidmi a jeho mezinárodní definice

V rámci této kapitoly je popsáno trestněprávní vymezení obchodování s lidmi v České republice a jeho mezinárodní definice, která je zakotvena v Protokolu Organizace spojených národů o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zvláště dětmi, doplňující Úmluvu organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu.

3.2 Formy obchodu s lidmi

Tato kapitola pojednává o jednotlivých formách obchodu s lidmi, mezi které patří práce v sexuálním průmyslu včetně prostituce, domácí práce, nucené práce, obchodování za účelem sňatku, žebrota a odjímaní orgánů.

3.3 Formy obchodu s lidmi v České republice

V této kapitole jsou popsány formy obchodu s lidmi, které byly zjištěny na území našeho státu. Jedná se o obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování a pracovního vykořisťování.

3.4 Organizovaný zločin v obchodu s lidmi

V rámci této kapitoly je stručně pojednáno o nebezpečí organizovaného zločinu a jeho metodách i hierarchickém uspořádání.

3.5 Obchod s lidmi a jeho oběti

Zde je popsáno zaměření obchodu s lidmi z hlediska oběti včetně statistik a významu identifikace obětí pro zajištění adekvátní pomoci.

3.6 Příčiny a faktory ovlivňující obchod s lidmi

Tato kapitola pojednává o příčinách i faktorech působících na obchod s lidmi. Z pohledu Mezinárodní organizace práce můžeme faktory příčin obchodu s lidmi dělit na faktory, které vytvářejí podnět ke vzniku obchodování s lidmi ze strany nabídky a ze strany poptávky.

3.7 Vývoj obchodu s lidmi v České republice jako závažné formy organizovaného zločinu

V této kapitole je popsán vývoje organizovaného zločinu před rokem 1989 a po roce 1989 až do roku 2014.

3.8 Přijatá opatření proti organizovanému zločinu v obchodu s lidmi

Tato kapitola popisuje důležitá legislativní a jiná opatření v boji proti organizovanému zločinu včetně obchodu s lidmi. Je zde stručně pojednáno o koncepci boje proti organizovanému zločinu, o Národní strategii proti obchodování s lidmi a orgánech podílejících se na boji s organizovaným zločinem.

4 Analytická část

4.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je posouzení trendu návratnosti finančních prostředků a jiných hodnot získaných při zajišťování výnosu z trestné činnosti jako nástroje v boji s organizovaným zločinem. Výše uvedený cíl výzkumu byl zvolen, neboť se domnívám, že zajištěné prostředky z výnosů z trestné činnosti jsou vhodným ukazatelem pozitivního vývoje v oblasti boje proti obchodu s lidmi a proti dalším formám organizovaného zločinu, který využívá značných finančních prostředků ke své expanzi. Pro dokreslení situace v oblasti obchodu s lidmi v České republice a přijatých opatření je cílem výzkumu také analýza statistických dat a historického vývoje.

4.2 Metoda výzkumu

Při výzkumu budou vizuálně analyzována statistická data, na vytvořených grafech ze zkoumaných časových řad. Při analýze budou zvoleny statistické výpočty první diference, koeficientu růstu a průměrného počtu. Dále bude užito komparace a rozboru trendů při sledování vybraných dynamických i strukturálních změn kriminality a zajištěných výnosů z trestné činnosti.

4.3 Statistický vývoj kriminality

Uvedená kapitola pojednává o kriminalitě jako o nejnebezpečnějším sociálně patologickém dynamickém jevu a jejím dělení na evidovanou a latentní. Dále pojednává o základním hodnocení kriminality v České republice, jejímiž základními ukazateli jsou stav, struktura a dynamika.

4.4 Analýza statistik kriminality v obchodu s lidmi

Zde je hodnocen stav a dynamika kriminality v obchodu s lidmi. Také je tu prováděna komparace vybraných dynamických a strukturálních změn kriminality s hlavními ekonomickými a legislativními změnami. Zaměření na komparaci s těmito změnami se odvíjí od hlavních příčin souvisejících s obchodováním s lidmi, které jsou uvedeny v teoretické části diplomové práce. Jedná se o ekonomickou nerovnováhu ve světě včetně nedostatečných nebo chybějících opatření proti obchodování s lidmi. Dále je zde provedeno srovnání počtu obětí obchodování s lidmi mezi jednotlivými členskými státy Evropské unie. Pro velký rozdíl ve velikosti území jednotlivých členských států byl vybrán ke srovnání počet obětí na 100 000 obyvatel každé členské země. V poslední řadě bylo provedeno finanční šetření k výnosům z organizovaného zločinu, v jehož rámci bylo provedeno posouzení vývoje trendu při zajišťování výnosů z trestné činnosti.

5 Diskuze a výsledky

V této kapitole je vedena diskuze k hrozbě organizovaného zločinu z hlediska schopnosti vytvářet značné zisky, jež je organizovaný zločin následně schopen legalizovat a využívat k rozšiřování sfér svého vlivu do oblastí, jako je ekonomika, politika a veřejná správa. Na základě analýzy vývoje trendu zajištěných výnosů z trestné činnosti byl zjištěn značný nárůst po roce 2010. Nárůst zjištěných výnosů od roku 2010 do roku 2011 činil 335 %. Dále pak pokračoval růst zajištěných výnosů až do roku 2013, kdy se zastavil na 8431

milionech Kč. Poté došlo v roce 2014 pouze k mírnému poklesu oproti roku 2013. Od roku 2011 do roku 2014 bylo zajištěno celkem 26 359 milionů Kč. Za stejně dlouhé období bylo od roku 2006 do roku 2009 zajištěno pouze 4 847 milionů Kč. I po zrušení zajištění nedochází k výraznému poklesu zajištěných výnosů z trestné činnosti. Při šetření po příčinách tohoto vývoje bylo zjištěno, že hlavní zásluhu na něm mají opatření související se zaměřením Policie České republiky na vyhledávání a zajišťování výnosů z trestné činnosti jako priority v boji proti organizovanému zločinu. Na základě vlastních průzkumů, úvah a informací, čerpaných v této oblasti od zkušených pracovníků, odborníků ze Služby kriminální policie a vyšetřování, se jeví, že nejprospěšnějším opatřením by v této věci bylo zřízení centrálního registru bankovních účtů. Ten by celý proces urychlil, neboť v současné době musí policejní orgány informace k vedeným účtům vyžádat jednotlivě u každé finanční instituce. Získání potřebných informací může trvat i několik týdnů. V současné době v této věci probíhají jednání na příslušné úrovni, což ukazuje, že Česká republika se snaží přijímat odpovídající opatření v reakci na aktuální vývoj situace v dané oblasti.

6 Závěr

Cíl mé práce byl naplněn, neboť i přes zjištění o možném rozsahu současné hrozby organizovaného zločinu, jsem dospěl k závěru, že v České republice došlo k pozitivnímu vývoji v této složité oblasti a k přijímání účinných opatření. Tento pokrok je například dobře patrný na legislativních změnách skutkové podstaty trestného činu Obchodování s lidmi, která prochází dlouhodobým vývojem, z něhož je zřejmá snaha reagovat na proměny organizovaného zločinu a na mezinárodní úmluvy. Současně pokrok dokládá také postavení České republiky na žebříčku počtu obětí v obchodování s lidmi v kontextu celé Evropské unie, kde Česká republika zaujímá 11 místo (řazeno vzestupně). Společně s rozvojem forem vykořisťování v obchodu s lidmi dochází i k přizpůsobení normativních právních aktů v této oblasti a dalších nástrojů boje. Příkladem výborné práce Policie České republiky, zejména specializovaných útvarů, je až zarážející množství finančních prostředků a dalších hodnot získaných v souvislosti se zajišťováním výnosů z trestné činnosti v posledních letech.

Z vývoje organizovaného zločinu lze však dovodit, že pokud státní orgány nebudou schopny rychle a efektivně zohledňovat ve svých postupech trendy organizovaného zločinu, budou za tímto spíše zaostávat a nebudou schopny reagovat na jeho adaptaci a rychlý vývoj, který v současné době souvisí i s rychlostí rozvoje ve vědě a technice.

Zřejmé je, že k udržení kroku s organizovaným zločinem je nutná soustavná politická a ekonomická podpora, bez které není vedení účinného boje možné. Nezbyvá nám než věřit, že organizovaný zločin neproniká do politiky České republiky do takové míry, aby tyto snahy mohl omezovat nebo dokonce mařit prostřednictvím negativního působení při tvorbě platné legislativy.

7 Seznam použitých zdrojů

CEJP, Martin a BALOUN, Vladimír. *Organizovaný zločin v České republice*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, 177 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-733-8027-7.

CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, 102 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-807-3381-059.

Eurostat: Trafficking in human beings. Luxembourg: Publications Office European Union, 2014, 135 s. ISBN 978-92-79-40308-8.

HINDLS, R., a kol. *Statistika pro ekonomy, Professional Publishing, Praha 2002, 8. Vyd., 418 s.* ISBN 978-80-86946-43-6.

INTERNATIONAL LABOUR OFFICE, SAP-FL. *ILO global estimate of forced labour results and methodology*. Geneva: International Labour Office, 2012, 48 s. ISBN 978-922-1264-132.

Internetové zdroje:

EUROPOL. *Europol Public information: Trafficking in Human Beings in the European Union* [online]. The Hague, 2011[cit. 2015-01-27]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/publication/trafficking-human-beings-european-union-2011-1507>.